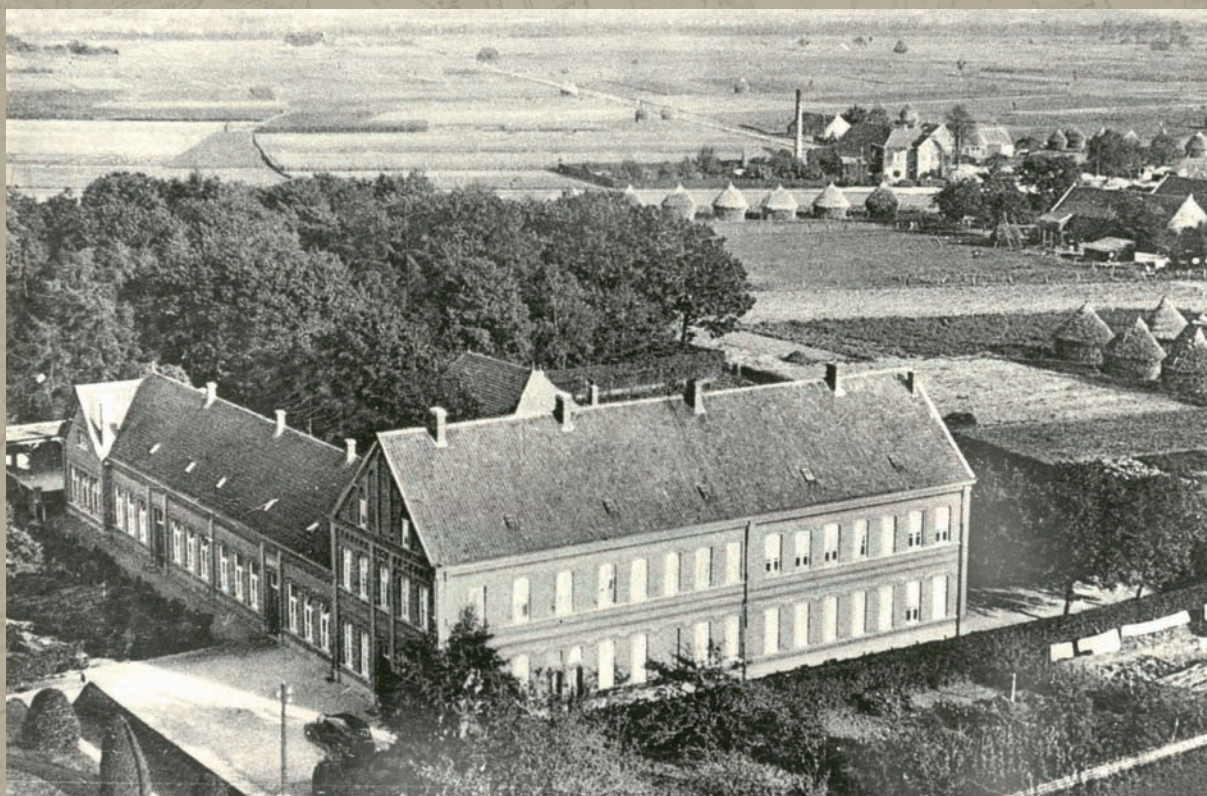

HET KLOOSTER SINT JOSEPH-GESTICHT

Vanuit de kerktoeren een beeld van het complex in 1937 met in het centrum het klooster, links de meisjesschool en rechts het bejaardenhuis. Daarachter is nog voor de bomen het dak van de bewaarschool te zien. Op de achtergrond korenmijlen en de melkfabriek aan de Steegstraat.

Het grootste en belangrijkste pand in de sociaal-culturele ontwikkeling van Meijel in de twintigste eeuw was ongetwijfeld het St. Joseph-gesticht, het klooster. Daar werd de basis gelegd voor moderne zorg aan ouderen, voor onderwijs aan meisjes, voor ziekenzorg, voor aandacht aan jonge kinderen en voor andere ontwikkelingsmogelijkheden. Pastoors en zusters bouwden het op met hulp van burgemeesters en bovenmeesters. Het gebouw kreeg als gemeenschapshuis vanaf 1970 een belangrijke plaats in Meijel toen de gezondheidszorg, de ouderenzorg en het onderwijs zelfstandig waren ondergebracht in eigentijdse voorzieningen.

Het gebouw

Aan het einde van de negentiende eeuw zagen pastoor Peter CleEVERS en burgemeester Jan Truijen dat in een te klein schoolgebouw weinig aandacht besteed kon worden aan op meisjes en kleuters gericht onderwijs en dat de woonvormen voor ouderen achterbleven bij die in andere plaatsen. Pastoor wilde die nieuwe voorzieningen vanuit een slotklooster met zusters Franciscanessen van Oirschot. Het kostte veel moeite de zusters te bewegen naar Meijel te komen, vooral omdat men te weinig onderwijzeressen had. Dankzij aandringen van Jan Truijen kon pastoor CleEVERS op 12 mei 1895 namens het Meijelse kerkbestuur een overeenkomst met de zusters tekenen.

Cornelis Baeten uit Roggel zorgde voor bouwtekeningen van het klooster, de naaischool voor meisjes en de bewaarschool. Die tekeningen werden al snel uitgebreid met een meisjesschool en een 'oudemannenhuis'. Het zou een typisch negentiende-eeuws bakstenen kloosterpand worden, degelijk en sober met wat versieringen door boogfriezen, pilasters en siertanden. Met eigen geld en een gemeentelijke subsidie van 9.500 gulden kon het kerkbestuur in 1896 aan Baeten opdracht geven voor de bouw van klooster en school. Na de dood van pastoor CleEVERS op 7 september 1896 gaf pastoor Arnold Wouters ook opdracht voor de andere delen uit het oorspronkelijke plan: het bejaardenhuis, de waskeuken, de bakkerij en andere ruimten, het totaal voor 26.811 gulden.

Het klooster en het bejaardenhuis bleven tot de sloop nagenoeg ongewijzigd behouden. Aan de

meisjesschool werd in 1923 aan de oostzijde een lokaal bijgebouwd. Om ruimte te krijgen voor onderwijs aan het sterk groeiend aantal meisjes werd in 1928 een aparte bewaarschool met twee lokalen gebouwd. Na de herstelwerkzaamheden vanwege oorlogsschade kwam er in 1953 een verdieping op de school.

In 1968 vertrokken de zusters en de ouderen naar het nieuwe bejaardenhuis aan de Kapelkesweg. De gemeente Meijel kocht het gebouw en samen met het kerkbestuur werd steun gegeven aan een stichting die in 1969 begon met te verbouwen tot Jeugd- en Gemeenschapshuis 't Kloster. De Meijelse mensen en verenigingen hadden aangegeven dat daar zeer dringend behoefte aan was. Aan dat gemeenschapshuis werd in 1980 een grote zaal gebouwd en vervolgens kon men ook van de oude school gebruik maken, toen de leerlingen hun lessen gingen volgen in het voormalige VGLO-gebouw aan het Kerkveld. Het gebouw uit 1897 bleef als 't Kloster voorzien in de zeer grote behoefte aan ruimtes voor verenigingen en instellingen tot het nieuwe gemeenschapshuis d'n Binger in 2001 in gebruik genomen werd en op 11 januari 2002 officieel geopend.

Meisjesschool 1963 met zuster Ludovica.

De slotzusters

Op 17 mei 1897 kwamen ze naar Meijel: moeder-overste zr. Paschalia van Bergen, zr. Ludwina van Helmond voor de keuken, zr. Margaretha Prinsen voor de bewaarschool, zr. Angela Leuven voor de naaischool en raadzuster zr. Laurentia Veekemans. Ze werden niet echt welkom geheten, want in de aantekeningen schreef moeder-overste: *‘De ingezetenen van Meijel, die niet erg waren ingenomen met de komst der Zusters, hielden zich zeer terug. Weken gingen voorbij, waarin geen sterveling de Zusters bezocht dan Mijnheer Pastoor’.*

Zuster Silasca in 1961 (kleuterschool).

Pastoor Wouters bezocht de zusters als enige, maar de houding van de inwoners veranderde echter in een *‘goede gezindheid’*, zodat tussen 1897 en 1973 wel 153 zusters Franciscanessen in Meijel welkom geheten werden. Hun namen en geschiedenis zijn opgenomen in het boekje *‘St. Joseph-gesticht, het klooster van Meijel’*. Tot 1957 waren die zusters echt *‘slotzusters’*, die in Meijel afgescheiden leefden van de Meijelse gemeenschap. Natuurlijk hadden de zusters van de school en de ziekenzusters wel hun contacten met Meijelsen. De beslotenheid kwam vooral tot uiting in de tralies, de draaikast in

de haldeur en de afgescheiden zitruimte in de kerk. Vanaf 1940 werden in de kapel van het klooster heilige missen opgedragen, waarvoor Meijelse jongens als misdienaar het klooster binnen mochten komen. In 1957, toen de in Meijel geboren zr. Modesta van de Mortel moeder-overste was, werd het slotklooster veel opener zonder draaikast en tralies. Toen werd ook erg duidelijk, dat in de oude kamertjes en de bijgemaakte cellen boven de school niet meer eigentijds geleefd kon worden. De zusters kregen in 1968 een eigen *‘convent’* in het nieuwe bejaardenhuis, waar ze tot hun vertrek naar Roermond in 1973 bleven.

Minstens vijf maal een goede basis

Moderne voorzieningen worden nu vanzelfsprekend gevonden, ze moeten er gewoon zijn. Er waren ruim honderd jaar geleden in Meijel echter wel mensen als pastoor Cleevers en burgemeester Jan Truijen voor nodig, die moed en visie hadden om voor moderne voorzieningen een basis te leggen. Toen was hier geen bejaardenhuis, dokterspost, meisjesschool of bewaarschool.

Voor oude mannen en vrouwen

Het zuidelijk deel van het gebouw werd eerst *‘het gasthuis’* genoemd, daarna het *‘Oudemannen- en Vrouwenhuis’*, dat via een aparte toegangsdeur bereikbaar was. Daar waren kamertjes en zaaltjes waar twaalf oude mensen konden opgevangen worden, die niet meer op zichzelf of bij een zoon of dochter konden wonen. Eigenlijk waren het gewoon ruimtes, die een bejaarde kon huren voor 30 cent per dag of 80 gulden per jaar. Al snel werd vanuit de gescheiden zustersvleugel door de gastzuster ook zorg verleend aan ouderen of invaliden die dat nodig hadden en werden de gasten *‘verpleegden’* genoemd. Zuster Arcadia Witlox behaalde als eerste overigens pas in 1958 haar diploma *‘Bejaardenzorg’*. De Meijelsen keken even de kat uit de boom, want de eerste bewoners Jan Kokx en Fried van Bukkems kwamen uit Helden en Asten. Men ging er in het begin vanuit dat alleen mannen zouden komen en dat vrouwen gemakkelijker een plaats bij zoon of dochter in huis zouden vinden. Na de derde gast, Koob Schijven, meldde zich echter Helena van Bree.

Toen kwamen er in de geest van die tijd langs de gang een 'vrouwenkant' en een 'mannelijk'. Eigenlijk is er altijd een tekort aan ruimten geweest, zodat mannen samen op een zaaltje moesten wonen en er op de zolder kamertjes werden bijgemaakt, soms gewoon met zachtboard. Na 1901 werd hard gewerkt aan het verbeteren van de hygiëne door de realisering van een aparte ziekenkamer en een waskamer met water dat opgeperst werd uit de put. De zusters schreven met dankbaarheid over hun 'gasten', want zij deden boodschappen, hielden de tuin bij en verrichtten allerlei andere werkzaamheden. In het dorp kende iedereen Korneliske en Jantje van het klooster, gewoon mensen in een gemeenschap. Voor die mensen waren de woonvoorzieningen in 1957 absoluut niet meer bij de tijd, ondanks de aansluiting op de nieuwe gemeentelijke waterleiding in 1955 en de aanleg van een nieuwe badkamer en wastafels. Er ging een stichting aan het werk voor de realisering van een nieuw bejaardenoord. Op 9 april 1968 konden de 28 bewoners uit het klooster hun intrek nemen in Bejaardenoord St. Jozef aan de Kapelkesweg. Daar ontwikkelde het bejaardenhuis met 96 bejaarden en zieken, twaalf zusters en een groeiend aantal lekenpersoneel zich als centrum met 'Zorg op maat', ook voor mensen die in Meijel zelfstandig wonen en die zorg nodig hebben. Op dezelfde plaats aan de Kapelkesweg betrok men in 1999 het nieuwe Zorgcentrum Sint Jozef.

Als begin van de moderne gezondheidszorg

Het verhaal van 'de dokter en de non' vertelt hoe dokter Jan Hendrik Joosten uit Helden en zuster Veridiana van den Boomen elkaar in 1901 in het Meijelse klooster troffen. Het klikte zo, dat zij hier samen meer dan dertig jaar vorm gaven aan de geregelde gezondheidszorg. Dokter Joosten hield zijn wekelijkse spreekuren voor Meijelse mensen in de bejaardenvleugel in een kamer, betaald met gratis medicijnen voor de zusters. Van daaruit trok hij eerst met zijn paardenkoetsje en later in zijn Fordje met open dak of gereden door Hermes Hent naar de zieken in Meijel. Zuster Veridiana zorgde dat de voorgeschreven medicijnen er waren. Die gaf ze soms af door het draailuik achter de voordeur, maar meestal vroeg ze de meisjes van

de hoogste klassen om ze bij de zieken in Meijel te bezorgen. Na enige jaren wist de zuster blijkbaar goed genoeg hoe ze zelf plaatselijke verpleegster moest spelen, ze werd een begrip en graag gezien figuur.

Samen werkten de dokter en de non aan verbetering van hygiëne, eerst in het klooster en bejaardenhuis, steeds meer ook met adviezen naar de Meijelse mensen en in hun 'medisch centrum' met wasgelegenheden, kinderonderzoek en inenting. Toen zuster Viridiana in 1932 wegens ziekte haar werk moest neerleggen, hield dokter Joosten het ook voor gezien. Hij liet de Meijelse gezondheidszorg over aan zijn medewerker dokter Smeets, die ging werken vanuit het pand van *Hunnekens Frens* aan het huidige Raadhuisplein.

De Kraanvogels voor het bejaardenhuis (foto 1993).

Met de bijzondere school voor meisjes

In de dagboeken van de zusters lezen we, dat de mensen van Meijel in 1897 hun dochters niet zomaar naar hun lessen stuurden. Meester Linssen en pastoor Wouters moesten op huisbezoek om de meisjes naar de nieuwe school te praten. Misschien

was het de onbekendheid, misschien hielden de ouders de meisjes graag thuis voor werk? Dat veranderde snel toen zr. Innocentia van Tiem in oktober 1897 als hoofd der meisjesschool de eerste meisjes verwelkomd had in wat destijds 'de taalschool' heette. Zij had goed contact met meester Linssen, die op 11 oktober 1897 de meisjes uit zijn tweede en vierde klas aan haar zorg overgaf, totaal veertig leerlingen. Die moesten het nog wel doen met een minimum aan schoolmeubelen. In 1900 zaten er 110 meisjes op de school. Dat werden er snel meer omdat het aantal inwoners in Meijel groeide, onder meer door het grote aantal geboorten. Er was steeds een tekort aan lokalen in de St. Jozefschool. In 1923 werd bijgebouwd en in 1928 maakten de kleuters hun lokaal vrij.

1968, de heren *Sonnemans* en *Korsten* met mevr. *Smedts*.

De school bood voor het eerst na Leonard Gerits (1797-1857) mogelijkheden aan Meijelsen om onderwijs te verzorgen, omdat er onderwijzeressen werden benoemd. De eerste was Lise Veltmans, die van 1908 tot 1918 aan school werkte, naar de eisen van de tijd uiteraard ongehuwd. Zij maakte

juist zuster Adela niet meer mee, die tussen 1919 en 1960 met onderbreking bijna 35 jaar hoofd der school was. Tina van Krusje Marse Peer herinnerde haar als een 'strenge zuster', die goed les kon geven en de kinderen vaak vertelde dat ze bij het slapen gaan de handen gekruist boven de dekens moesten houden. Op 19 juli 1960 nam de hele gemeenschap Meijel in school en patronaat op een geweldige manier afscheid van haar, wachtend op opvolgster zuster Ludovica.

Een bewaarschool

Pastoor Wouters overtuigde de ouders in 1897 met veel huisbezoeken van het belang van schoolbezoek door kinderen vanaf vier jaar. Daardoor konden de zusters een paar maanden na de opening op 19 mei 1897 zorg gaan besteden aan 'het voorbereidend onderwijs voor jongens en meisjes beneden zes jaar'. Dat gebeurde in de bewaarschool die ondergebracht was in het meest oostelijke lokaal van de meisjesschool. Voor de opvang van het groeiend aantal leerlingen werd in 1928 een vrijstaand gebouw geplaatst met twee lokalen, elk voor 40 tot 50 kleuters. Een lokaal was de bewaarschool voor de vierjarigen die aan spelen en knutselen moesten wennen en het andere was de fröbelschool voor de kleuters die het jaar daarna naar de lagere school zouden gaan en wat meer voorbereiding op het onderwijs kregen. Vaak bleven de zusters maar een paar jaar aan de Meijelse bewaarschool verbonden, maar een uitzondering daarop vormde zuster Silasca Blauwegeers die van 1947 tot 1977 werkte in de Meijelse bewaarschool en kleuterschool.

Van naaischool en voortgezet onderwijs

In 1897 bleek er grote behoefte aan onderwijs in handwerken. Volgens de zusters konden veel jonge dames niet eens breien. De meisjes die in de hogere klassen zaten op de 'jongensschool' van meester Linssen kwamen van vier uur tot half zes naar de 'naaischool' van de zusters. Uit verhalen komt vooral het beeld naar voren, dat het breien met grote houten naalden geleerd werd en dat er eindeloos sokken gebreid werden. Maar men leerde er ook kleren verstellen en borduren met 'monsterlappen', waarop alle steken geoefend werden. De naaischool

ging vanaf 1926 gebruik maken van de ruime zitkamer van het bejaardengedeelte. Daar en in een noodlokaal achter de pastorie groeide ze in dagonderwijs uit naar opleidingen voor lingerie en costumière, voordat ze in 1958 met de zevende en achtste klas omgezet werd in voortgezet gewoon lager onderwijs.

De sloop

In 2001 kwam het gebouw uit 1897 leeg te staan, toen gemeenschapshuis d'n Binger geopend

werd. Er werden plannen gemaakt om tenminste de voorzijde en de kopse kanten te behouden in een pand waarin appartementen en een medisch centrum zouden ondergebracht worden. Die aanpak levert in andere gemeenten goede en karakteristieke gebouwen op met een tastbare herinnering aan een belangrijk cultuurhistorisch verleden. Sloop in 2005 gaf die herinnering geen kans.

Henk Willems

Zorgcentrum Sint Jozef.

Bronnen

- Jos Pouls, *Zorg op maat*, Bejaardenoord R.K. Stichting St. Jozef (Meijel 1993)
- Henk Willems, *St. Joseph-gesticht, Het klooster van Meijel 1897-1968* (Meijel 2008)